

NYIKOLAJ BABENKO

New-Moszkva

Az Orient játszani kezdte a „My bonny is over the ocean” első taktusait, és Kolka azon nyomban felébredt. Először ijedten arra gondolt, hogy elmulasztott idejében felkelni, de rögtön eszébe jutott, hogy este maga állította be az órát hatra, úgyhogy bőven lesz ideje mindenre. Márpedig sok fontos dolog állt előtte: először is, ma van a születésnapja, másodszor, vasárnap van, harmadszor – az anyja előző este megdobta öt egész dollárral, ami maga volt az édesen hívogató ígéret és csábítás, és egyáltalán, azt jelentette, hogy beléphet valamilyen egészen új életbe, de hogy milyenbe, azt Kolka még nem igazán tudta elképzelni.

Az Orient, amit megboldogult apjától kapott ajándékba, ott lógott a láncán közvetlenül a feje fölött. A napsugarak szikráztak a számlap felületén, és a takarón is vidám fényfoltok villódtak. A nap rég felkelt – július elején Moszkvában az éjszakák még nagyon rövidek. „New-Moszkvában” – helyesbítette magát gondolatban Kolka. Ledobta magáról a takarót, és az ablakhoz ugrott. Az első dolog, amit a világért sem akart elmulasztani: az aranykék levegőben ott lobogott, lengett, csapkodott a két hatalmas zászló – a Szuverénuniós és az amerikai. A két zászlórúd a nap vakító gömbje alatt keresztezte egymást, a vásznak pedig eltakarták szinte az egész égboltot. Lenyűgöző látvány volt. Kolka tudta, hogy csak öt percig tart, ezért kikerekedett szemmel bámulta. A holografikus zászlókat évente csak kétszer vetítették az égre – a Függetlenség Napján, július 4-én, és a Szuverenitás Napján, szeptember 8-án, ma pedig éppen július 4. van, vagyis Kolka tizenhat éves lett. „A Függetlenség Napja, úgy bizony – ábrándozott Kolka –, ráadásul kettős értelemben. Holnap megkapok egyszerre két független dokumentumot – a Szuverénunió igazolványát és az »Aj-Dí«-t.” Kolka csak egyvalamit nem értett – miért kell ötvenezer rubelt fizetni az igazolványért, pedig abban csak fekete-fehér fénykép van, amikor az amerikai azonosítási kártyát – színes fotóval! – ingyen adják. De hát sok furcsaság van New-Moszkvában, jobb nem is gondolni rájuk.

Hat óra múlt két perccel, és a levegőben felhangzott a halk – hogy senkit föl ne ébresszen – dallam. Először a Szuverénunió himnuszát játszották, majd az amerikaiat. A zászlók is, a himnuszok is azok kedvéért voltak, akik már nem alszanak: elvégre az embert nem ébresztheti fel büntetlenül senki se ünnep-, sem hétköznapi – szabad országban mindenki a maga ura.

Anya még aludt. Kolka lábujjhegyen kiment a konyhába. A kétrekeszes hűtőszekrény üres volt, mint mindig. Anya csak ma járja be az üzleteket és piacokat, hogy megszerezze az ünnepi vacsorához valót. Rejtély ez is – pszichológiai rejtély. Bármelyik amerikai barátjához ment, mindig tele volt a hűtő. A szuveréneknél a hűtők is, a polcok is mindig üresek. Egy napra vásárolnak, legfeljebb kettőre. Mi ez – a peresztrojka öröksége, amikor egyáltalán semmit nem lehetett kapni? Az öreg tudja... Kolka vizet melegített egy lábasban, német tejport tett bele, és beleszórt fél csomag angol zabpelyhet. „Por-r-ridge!” – préselte ki magából a gyűlölt szót. De egye fene, hogy a reggeli a szokásos, majd délben és este kárpótolja magát, most az a lényeg, hogy teli legyen a hasa. De teából most is a legjobbat főzte magának – igazi „Darjeelinget”, az ünnepi készletből. Ha egy nap jól kezdődik, akkor ne is folytatódjék hitványul.

Most már csak fel kell öltözni, de a lehető legjobban (oxfordi ing, címke nélküli farmer, ötszáz ezer rubeles edzőcipő, fogni a pénzt – és nyomás. A pénz... Kolka ma gazdag ember volt: egyik zsebében öt dollár és egy kis apró, a másikban – két rongy húszezer rubelekben, más néven „lomonoszokban” (hogy kinek juthatott eszébe Lomonoszov képét tenni egy bankjegyre?). Ennyi bőven elég kell hogy legyen egy ilyen ünnepnapon.

Úgy döntött, a Garfield (volt Zubovszkaja) térről, ahol lakik, gyalog megy a Triumfalnajaig, s ott majd meglátja, hogyan tovább. Nem volt határozott terve, és vágya is csak kettő – vagy elugrik a „Coney-Island-VDNH”-ra, vagy visszamegy a saját környékére, és csatangol a „Whitmanban”, azaz a Walt Whitman Parkban. A Szadovaján még alig van járókelő, de lám, kocsi máris tömérdek. Kolka már régóta nem igazodott ki se a szuverén, se a külföldi autómárkákban, pedig gyerekkorában hajszálpontosan megkülönböztette a Volvót a Toyotától vagy a „hatost” a „nyolcasból”. Persze, azokban a távoli – máris távoli! – időkben külföldi autó még alig volt Moszkvában. Most viszont próbálta megkülönböztetni az 1992-es Dodge-ot az 1989-es Chryslertől, vagy a Moszkvics-szupert a Tavria-luxtól. Mindegyik elegáns, mindegyik más, és mégis mindegyik valahogy csodálatosképpen egyforma... A legtöbb bolt zárva volt, de a kioskokban már mindenféle árulták a coca-cólát, a hamburgert, a hot-dogot, a sört (pontosabban: söröket; senki sem tudta még összeszámolni: hány fajta sört árulnak New-Moszkvában) és az újságokat.

Miközben vidáman ballagott a Szadovaján, Kolka gondolatban megpróbálta felidézni addigi életét. Semmi különös. Voltak örömei, élményei, és akadt fájdalom is – akárcsak bárki másnak. Brezsnyev halálának napjára jól emlékszik – anya akkor szigorúan megtiltotta, hogy kimenjen az utcára, azzal ijesztgette, hogy tankok lesznek a városban. Emlékszik nyolcvanöt májusára is, pedig hát neki, a nyolcéves kölyöknek ugyan mit számított a szesztalalom. De az apja éppen akkortól kezdve ivott úgy istenigazából, ivott négy egész éven át. Abba is halt bele – leitta magát kölnivel, és belefutott a saját hányadékába. „Szasa.” Nyolcvankilenc hideg tavaszán temették el, és Kolka egész életében emlékezni fog a metsző szélre a temetőben, anya zokogására, a seggrészeg sírásókra és saját magára, ahogy ott állt, és egyetlen könnycseppet sem tudott ejteni. Szerette az apját? Valaha régen, természetesen, szerette – akkor még vidám, fáradhatatlan, sikeres pártújságíró volt. De azt a lezüllött, táskás szemű, reszkető embert, aki még Kolka tizedik születésnapjára sem tudott józanul hazajönni, azt egyszerűen utálta. Mire emlékszik még? A „shuttle” felrobbanása, a szakadatlan tömeggyűlések Moszkvában, amikre anya mindenre elment, nem hagyott volna ki egyet sem (és persze magával cipelte Kolkát is, pedig ő nem értett az egészből semmit, és nem is akart érteni), mendemondák mindenféle pogromokról, polgárháborúról, rendkívüli állapot bevezetéséről. A saját szemével látott egyszer egy késes verekedést az „afgánok” és a kaukázuson túli menekültek között. Láta, hogyan öltek meg a nyílt utcán egy embert, a homlokába lőttek pisztollyal – hogy ki lőtt, miért, véletlen volt vagy bosszú, vagy büntetés valamért, azt Kolka sohasem tudta meg: az autó, amelyikből lőttek, félelmetes sebességgel elszáguldott, és a helyszínre érkező rendőrök durván elzavarták Kolkát, aki nekiállt kérdészködni. Emlékszik, hogyan vesztett el kétszáz rubelt – ez akkor történt, amikor kétszáz rubel még pénz volt: az anyja majdnem megölte érte. Jól emlékszik a kölcsönös segítségnyújtási szerződés aláírására az Egyesült Államokkal és Európával, az első „szerződéses” amerikaiak megjelenésére, az általános ujjongásra ebből az alkalomból és a „Pamjaty” dühödő akcióira – szintén az amerikaiak miatt. Emlékszik az októberi

forradalom ünnepének csöndes kimúlására és a káprázatos tűzijátékra, a tomboló ünnepekre Amerika felfedezésének ötszáz éves évfordulója alkalmából. Mi van még? A „college”? Hát, abban aztán tényleg nincs semmi különös. Jól tanul, két év múlva végez, és utána menedzserképző főiskolára megy – a jövő érdekesebb, mint a múlt...

Itt is van a Triumfalnaja. Mulatságos. Két évvel ezelőtt itt Majakovszkij állt. Most I. Péter emlékműve van a helyén, és szemben vele, a lebontott Szófia étterem helyén – George Washington emlékműve. A nemesekkel hadakozó cár és Amerika első elnöke egymással szemben állnak, mindkettejük arcán enyhe mosoly, mintha ez a két történelmi személyiség – végül is egymás kortársai voltak – végre megegyezett volna valamiben, amiben kétszáz évvel ezelőtt nem tudtak megegyezni.

Kolka úgy határozott, hogy a Tverszkaján elmegy a Puskin térig, s ott aztán végleg eldönti, merre tovább. A Tverszkaján már zajlott az élet. Kinyitott a számtalan „butik”, virágüzlet, „Spirits” (szesz most annyi volt, mint a tenger, ez lenne az aranyélet megboldogult apjának), játékboltok, „bookstore”-ok, kávézók, édességboltok, fagylatozók – amerikai „Ben and Jerry”-k, „Baskin Robbinsok”, japán „Snow brand”-ek, meg amit akarsz – „luxury shoops”, „Sirs”, „Robak”, német „Karstadt” áruházak, angol „Marks and Spencer”-ek... A fenébe is, csak pénze lenne, Kolka izzadó kézzel benyúlt a farmerzsebébe, megcsörgette a dime-okat, quarterokat, egydollárosokat, aztán a másik zsebében megtapogatta a „lomonoszokat”... – nem, idő előtt nem szabad költenek, előtte még az egész nap.

De végül is hová menjen? Elővett a zsebéből egy dime-ot, a körmére tette és felpöckölte – fej vagy írás? Pontosabban: pofa vagy fáklya? „Ha fáklya – a Coney Islandre megyek. Ha pofa, a Whitmanben fogok sétálni.” Kolka, sajnos, nem tudta, ki van a tízcentes „fej” oldalán, ezért mint minden kortárs, csak „pofának” nevezte.

A dime pendülve szökkent a levegőbe, de elkapni Kolkának nem sikerült; túl kicsi érme a tízcentes – mellényült. A dime gurult a járdán, leugrott az úttestre, és... potty, bele a csatornába. Kolka kővé dermedt. TÍZ CENT! Hasra vágta magát – a francba az oxfordi ingével –, és próbálta a csatorna sötétjében megpillantani a dime nikkeles csillogását. Reménytelen! Mélyen is van, nem látni semmit. Meg aztán biztosan víz is van az alján. Még az aszfalton fekvő Kolka úgy érezte, mindjárt elbőgi magát. De nem! Egy tizenhat éves fiú nem bőghet. Férfiként kell állni a sors csapásait. A dime odaveszett, de még van a zsebében négy dollár kilencven cent. A lényeg, hogy okosan költse el. Akkor pedig a pokolba a Whitmannal, ott centekért adják a belépőt, a „Coney-Island-VDNH”-ra kell menni, ahol a rubelt is elfogadják. Két lomonosz, és hajrá!

Kolka a Puskin téren metróra szállt – egy húszszert kellett kifizetnie a jegyért –, a Kitaj-gorodig ment, ott átszállt a másik vonalra. A metróban rosszul érezte magát. Pont szemben vele egy csapat „chicano” volt. Szotyolát rágtak – a mexikóiak és a puertoricóiak valahogy szörnyen megszerették ezt az örök moszkvai rágcáslivalót –, nagy hangon beszélgettek, nevetgéltek, és Kolka úgy érezte, rajta nevetnek. „Fujj, banánzsídók!” – gondolta, persze csak magában – tudnivaló, hogy egy chicano semmi perc alatt belevágja a kését egy ruszki oldalába.

Kicsit el is romlott a hangulata, de amikor a „Coney-Island” állomáson kiszállt, rögtön el is felejtette a kellemetlen találkozást, és újból felvidult.

A főbejáráshoz vezető úton kénytelen volt nagyot kerülni: a járda egész szélességében vidám kompánia nyomult a metró felé. A hat tagbaszakadt, koszovorotkás, bugygyos nadrágos, zsírozott csizmás ruszacsnak már délelőtt tíz órára sikerült alaposan elázni, és most érces hangon énekelték, hogy „Happy birthday to you-u-u.. Happy

birthday to you-u-u...” Csak az első sort tudták, vagy nem akarták tovább énekelni, mert az tetszett nekik a legjobban – mindenesetre olyan makacsul ismételték, amire csak totál részeg muzsikok képesek. Kolka egyfelől szerencsés előjelnek érezte a találkozást – „happy birthday”: ezt mintha neki énekelték volna –, másfelől viszont jobb minél messzebből elkerülni az ilyen társaságokat: mindenki tudja, hogy az igazi ruszacsoknál mindig van tőr a csizmaszárban jófajta solingeni acélból, az ujjasuk alatt meg ott lóg szíjon egy colt vagy egy parabellum. Ha nem tetszik nekik Kolka pofája, gondolkodás nélkül „likvidálják a zsidáját”. Persze, ugyan miféle „zsidó” Kolka – orosz volt majdnem az összes felmenője, csak a mamája votják anyai ágon, és az udmurtoknak semmi közük a zsidókhoz, annyi szent.

A rendőrök félnek a ruszacsoktól, bezzeg a policájok nem félnek senkitől – se ezektől, se a chicanóktól: se a feketéktől, se az azeri vagy az örmény harcosoktól, még a csecseneketől se. Csak hát nincs sehol se egy policáj a menő szerkójával, se egy rendőr gumibottal és kalasnyikovval. Még korán van, számukra a munka dandárja később kezdődik. Kolka megvárta a bokrok között, amíg elhaladnak a vidám fiúk, akik valamelyikük születésnapját ünnepelték, majd belépett a kiállítás területére. Szórakoztató látványt nyújtott most a volt VDNH – a Népszabadság Vívományainak Kiállítása. A felét most is a tulajdonképpeni VDNH foglalta el – az összes pavilont és szökőkutat megőrizték mint a korszak emlékműveit. De a „Kozmosz” mögött – ahol most az Apolló, a holdmodul és a Discovery volt kiállítva, s ahol az „Utazás a Holdra” nevű fantasztikus attrakció működött (négy dollárba került a jegy!!!) – maga a Coney Island terület volt. Kolka nyomban oda vette az irányt. Mikroautóbuszok már rég nem jártak – egyszínű vonat volt helyettük (ingyenes). Kolka beszállt az egyik kocsiba, és néhány perc múlva már meg is érkezett az „Amerikai hegyek” megállóhoz.

Ez az! Most kezdődik a multság. Kolka füttyögve ment egyet a hullámvasúton (egy quarter), elköltött félmillió rubelt a „félkarú rablónál” (jó vicc, de semmi több: összesen vagy harminc darab ezerrubeles zsetont nyert), és végül csónakázott a viharos folyón Disneylandben. Ez fél dollárjába került, és Kolka ezután azt mondta magának: „Stop!” így elszórod az összes dollárodát, és a nap legnagyobb álma szertefoszlik. Kolka nagy álma ugyanis az volt, hogy igazi „bourbont” iszik, és elmegy egy nyilvános házba. Elvégre tizenhat éves lett!

Az „igazi pénzből” négy dollár tizenöt cent maradt. Bourbonra elégnek kell lennie, a nyilvános házban meg – ha valamilyen szerényebbet választ – rubelt is elfogadnak. Kolka körbejárta tekintetét, és rögtön talált is egy kis pavilont, amelyre orosz betűkkel azt volt felírva: „Spirits.” Ez kell neki. „Felnőtt” képet vágott, és hanyagul besétált a pavilonba, a pultra dobott két dollárt, és váratlan basszushangon megszólalt:

– Egy bourbont. Kevés szódával.

A báros végigmérte, megértően bólintott, és udvariasan felelte:

– Enni is kell hozzá valamit, anélkül nem adhatok, sir.

– Akkor chipset és mogyorót kérek, de csak keveset.

– Parancsára sir. Másfél buck lesz.

„Csak? – örvendezett magában Kolka. – Akkor jöhet még egy rund utána.”

Leült egy asztalhoz, felhajtotta a bourbont, és figyelte, mit érez. Semmi érdekes. Az ital égette a torkát, és förtelmes szaga volt. Kolka a szájába tömött egy marék sós mogyorót, és arra gondolt, csak az a baj, hogy még nem szokott hozzá. Ha majd megszokja, nem is lesz nehéz inni. „Ez ám nem kölni, Szasa – gondolt gúnyosan az apjára. – Ez whisky, nem holmi szopli-mopli.”

A hasában forró pont keletkezett, majd a forróság kezdett szétkúszni az egész testébe. Ez már jó volt. Újra odament a pulthoz.

– Még egyszer ugyanezt, legyen szíves. – A pökhendi modor elszállt mostanra, Kolka megenyhült, és arra gondolt, hogy egy felnőttnek udvariasan és szolidan kell viselkednie.

A báros ezúttal nem említette a harapnivalót – szótlanul töltött egy pohár whiskyt, és elvette az egydolláróst.

Kolka megörült. Ez remek, így elég lesz a pénze harmadik rundra is.

Most lassan ivott, és minden keserű, égető kortyot chipsszel enyhített.

A forróság most már egész testét betöltötte, és Kolka véglegesen úgy döntött, hogy csodálatos ez a nap, és ő is mindent a lehető leghelyesebben csinál, és minden ember kedves és jó, és hogy feltétlenül beszélgetésbe kellett volna elegyednie azokkal a koszorotkás férfiakkal, elmondani nekik, hogy születésnapja van, és nem is akármilyen, és akkor megkínálták volna valamilyen jóféle szuverén itallal, nem ezt a förtelmes „bourbont” kellene innia, és együtt mentek volna tovább, harsogva, hogy „Happy birthday to you-u-u...”, és ...

– Még egy bourbont, leenszies. – Kolka hirtelen észrevette, hogy a pultnál áll, és egy egydollárossal kocogtatja a fémborítást.

– Nem lesz már sok, fiatalember? – kérdezte a báros együttérzően, de szigorú hangon, s nyilván arra a következtetésre jutott, hogy a korábbi „sir” megszólítás némi túlzás volt a részéről.

Kolka szeretett volna fenyegető arcot vágni, és összevonva a szemöldökét ráüvöltöteni a bárosra: „Micsoda-e-e?, de ehelyett csak elvihogta magát, váratlanul csuklott, és nagyon gyerekesen azt mondta:

– Aztán úgysincs már több buckom.

A báros gondolkozott egy darabig, aztán bólintott, mintegy a beleegyezése jeléül, és harmadszor is töltött Kolkának.

Kolka most újból egyetlen lendülettel felhajtotta az italt, elrágta a maradék chipset és mogyorót, és minden köszönöm vagy viszontlátásra nélkül kiment. Alig várta, hogy feltegye a koronát a káprázatosan sikerült napra. Tudta, hogy van néhány olcsó nyilvános ház a Fűzfa sétányon, arra vette hát az irányt. Sokáig kullogott a Farmer (volt Mezőgazdaság) utcán, végre kiért a sétányra, s onnan kezdve ki-kihagyott az emlékezete... Bement egy házba, amelyen „Sex manners” felirat volt... Valamilyen szobában van... Széles ágy... Mellette egy lány óriási, pucér mellekkel és nagyon szűk, feszes műszálas nadrágban... Beszél, de Kolka nem ért egy szót sem... A lány lehúzza a cipzárt a farmerján, kitapogatja a rést, és forró kezével benyúl... Aztán újra semmi... Kolka fekszik az ágyon, és zokogva sír – a lány sehol, mintha nem is lett volna soha...

Aztán a metrón találja magát, de mintha egyszerre lenne több állomáson: a Vihinón, a Poljankán, a Beats parkon... De igazából csak este tér magához, már egészen sötét van, s a környék egyáltalán nem ismerős, komor és piszkos, mindenféle két-háromemeletes téglaházakkal. Kolka soha életében nem volt még ilyen környéken, még csak nem is gyanította, hogy ilyenek is vannak New-Moszkvában. A farmerja zsebébe nyúl – üres mind a kettő: nincs benne se dime, se cent, se lomonosz. Szörnyű érzés fogja el, de nem azért, mert elvesztette a pénzét, hanem mert az isten tudja, hova került, és hogyan juthat innen haza, otthon pedig anya már biztosan aggódik, rég elkészült a finom vacsorával, és most telefonál a rendőrségre meg a policiára meg a kórházakba meg a hullaházakba, ő meg itt van közben, azt se tudja, hogy hol, és bár ki-

rabolták, de él és egészséges, csak szörnyen fáj a feje, és valahogy egyfolytában csak sírni szeretne.

És ebben a pillanatban a párok mögül előbukkan három tagbaszakadt néger.

- Look - mondja az egyik -, egy kölök.

- Ühüm - feleli a második -, really kölök.

- Well - mondja a harmadik -, mondd csak, kölök, akarsz-e popózni?

És erre a gyönyörűen indult nap minden keserűsége, az anyja iránti szánalom, és a ki tudja, honnan előkerült sóvárgás megboldogult apja iránt felszakad Koljából, mint egy gennyes tályog, és sikoltva mondja:

- Menjetek a faszba, rohadt buzik, szemét bokszos zsidók!!!

És mielőtt a motorkerékpárlánc szétveri az agyát és az utolsó gondolatait, még váratlanul felharsan fejében a dal: „Happy birthday to you-u-u-u... Happy birthday to you-u-u-u-u...”

Két nap múlva temették Kolkát. A temetés nagyon fájdalmas volt, de olcsó: a temetkezési szövetkezet a szegény, gyászba borult anyának mindössze másfélmillió rubelt számított fel, plusz tíz dollárt - elvégre csak úgy, „igazi pénz” nélkül manapság nem csinálnak semmit...

M. NAGY MIKLÓS fordítása

